

บุญไม่พอ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : ข้อ ๒๘๒๙. เรื่อง “เป็นเพราะเหตุใด”

กราบนมัสการหลวงพ่อบุญภาวนาโดยตามความคิดเกิดดับเรื่อยๆ จนจิตเกิดสุข และพอสุขหายไป เหลือแต่ความเฉยๆ ความคิดเกิดน้อยลงและดับไปก่อนคิด แต่พอถึงจุดนี้ ทุกครั้งที่ทำสมาธิ จิตจะวิ่งไปรับรู้เวทนา เกิดอาการคันที่ผิวสัมผัสกับเสื้อผ้าบ้าง (แม้ว่ามันเบาบางๆ ก็รู้สึก) หรือคันยิบๆ ที่หน้าเพราะผิวแห้ง

หนูเลยลองกำหนดนึกอากาศที่ไม่มีที่สิ้นสุด (ลองทำมั่วๆ ดู) ปรากฏว่า จิตก็รับรู้เวทนาชัดเหมือนเดิม ความสบายเกิดขึ้น เหมือนกลับมาอยู่ในสมาธิอีกรอบ

คำถามคือ เป็นเพราะอะไร ทำให้เมื่อจิตสงบแล้วถึงไปหาเวทนาตลอด และจะแก้อย่างไรดีคะ เพราะเมื่อจิตวิ่งไปหาเวทนาแล้วเกิดความรำคาญมาก อยากออกจากสมาธิ พิจารณาก็เหนื่อย เพราะเวทนาเกิดขึ้นเยอะพร้อมกัน และความสงบมันยังมีไม่มากพอค่ะ

เมื่อพยายามให้กลับมาอยู่กับความคิด ความคิดก็เกิดขึ้นน้อยมาก จนไม่รู้จะเอาอะไรเป็นอารมณ์ต่อให้สมาธิแน่นขึ้นค่ะ (บางครั้งเปลี่ยนไปเป็นธัมโม รู้สึกว่าอึดอัดเหมือนโดนกดไม่ให้ความคิดอื่นเกิดตามอิสระ)

ปล. หนูทำความสงบครั้งละ ๓๐ นาทีค่ะ

กราบขอพระคุณหลวงพ่อบุญ

ตอบ : คำถามเนาะ เป็นเพราะเหตุใด เป็นเพราะเหตุใดๆ เพราะคนเวลาประพฤติกปฏิบัติใน วิทยาศาสตร์ สิทธิเสรีภาพ มีความเสมอภาคกัน ถ้าคนที่มีความเสมอภาคกัน ทำสิ่งใดแล้วมันต้องได้อย่างนั้น

เหมือนนักศึกษา นักเรียน เวลาสอบแล้วมันต้องตอบข้อสอบได้ มันต้องสอบได้ แต่ทำไม
นี่ตอบข้อสอบได้ แต่ทำไมมันสอบไม่ผ่าน สอบไม่ผ่านเป็นเพราะเหตุใด

มันเป็นเพราะอำนาจวาสนาของคนไง อำนาจวาสนาของคน ดุสิ คนเวลาชิปปาปัญญา
ที่พึ่งเทศน์ที่เดียวตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ๆ มันก็มี เวลาคนในสมัยพุทธกาล พวกมิชฌาทีฎฐิ อยู่
รอบวัดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เขาไม่สนใจก็มี เขาไม่สนใจ เขาไม่ใฝ่ใจ เขาไม่ศึกษา
เขาไม่ค้นคว้า ใ้คนที่ใส่ใจศึกษาค้นคว้า มันก็อยู่ที่วาสนาบารมีของคน ถ้าอำนาจวาสนา
อำนาจวาสนาของคน

พาหิยะ พาหิยะพึ่งเทศน์คนเดียวเป็นพระอรหันต์ พึ่งเทศน์คนเดียวเป็นพระอรหันต์
เพราะเขาได้สร้างสมบุญญาธิการเขามากมาย

พระสมัยพุทธกาลบวชกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เทวทัตอยู่ฝั่งตรงข้ามองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย

ฉัพพัคคีย์ สัตตสวัคคีย์ เป็นพระที่บวชมาในพระพุทธศาสนา แล้วเป็นผู้ที่ทำให้มีอนุ
บัญญัติๆ ในวินัยนี้มากมาย นี่ไง บวชเป็นพระนะ อยู่กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนอย่างหนึ่ง มันจะทำอีกอย่างหนึ่ง มันจะเอาฝั่งตรงข้าม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติ บัญญัติวินัย ห้าม ห้าม ห้าม มันก็ทำ มันก็ทำ
ก็ทำก็มีอนุบัญญัติ ถ้ามีเหตุก็ต้องมีผล มีการกระทำก็ต้องมีบัญญัติ อนุบัญญัติต่อเนื่องๆ ไป
จนพระที่เป็นธรรมๆ เดือดร้อนไปหมด

เดือดร้อนเพราะอะไร

เพราะมันมีวินัยไง มีข้อบังคับต่อเนื่องๆ ไปไง ต่อเนื่องไปตลอด

นี่พูดถึง คนที่ไม่มีวาสนา

ถ้าคนมีวาสนา พาหิยะพึ่งเทศน์คนเดียวเป็นพระอรหันต์เลย

ใ้นี้ก็เหมือนกัน ในสมัยปัจจุบันนี้ในการประพฤติปฏิบัติ แค่ว่าสมาธิมันยังทำกันไม่ได้
แค่ว่าสมาธิมันยังเหลวไหล แต่เวลาพูดธรรมะ พูดธรรมะแจ๋ๆๆ นะ

อิทธิกรรมเขาไม่เชื่อหรือว่ามีมรรคผล เขาบอกว่า กึ่งกลางพระพุทธศาสนาหมดมรรคหมดผลแล้ว

นี่ไง หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านมาประพฤติปฏิบัติของท่าน เวลาท่านตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว ท่านบรรลุมรรคขึ้นมาแล้ว ท่านบอกเวลาท่านสนทนากับลูกศิษย์ที่วงใกล้ชิดใจ พุดให้ฟังแล้วอย่าพูดต่อไปนะ อย่าพูดกระจายไปข้างนอกนะ

ท่านเก็บไว้ภายใน เก็บไว้ในตลอด เพราะสังคมเขาจะเชื่อหรือไม่เชื่อละ

แต่เวลาหลวงปู่มั่นท่านลงจากเชียงใหม่มา มาในกรุงเทพฯ คนเขาก็รำลือว่าพระอรหันต์ๆ นะ พวกนักปราชญ์ราชบัณฑิตจะไปถามท่านมากมายเรื่องธรรมะ ท่านตอบฉับๆ แค่นี้จบ

ถ้าเขาสงสัย เขายังลังเล เขาไม่รู้อะไรเป็นขึ้นเป็นอัน เวลาท่านแสดงธรรมๆ อย่างนั้นนะ มันถึงจะเป็นสัจจะเป็นความจริง

แล้วลงไปหมดนะ ใจคนฟังงเลยนะ เพราะมันไม่เคยมีพระพูดแบบนี้ เวลาพระพูดก็อ่านหนังสือมาพูดให้ฟัง มันมีหนังสือ มีแบบอย่างมาพูดให้ฟังทั้งสิ้น แต่เวลาเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา มันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาในใจของครูบาอาจารย์ของเรา

แต่เวลาเป็นจริงเป็นจังขึ้นมามันก็มี อย่างเช่นเวลาหลวงปู่มั่นท่านออกประพฤติปฏิบัติ ออกคันคว่ำของท่านนะ แล้วท่านลงมากรุงเทพฯ ออกจากกรุงเทพฯ ก็ไปถ้ำสาริกา ๓ ปี นี่ได้ ๒ ขึ้น คิดถึงหมู่คณะ กลับไปภาคอีสาน ไปอบรมบ่มเพาะลูกศิษย์ลูกหาปุณฺชนคนหนา ปุณฺชนที่ยังไม่รู้จักสิ่งใดเลย ก็ไปอบรมบ่มเพาะ ไปบอกเทคนิค ไปบอกวิธีการ

เวลาหมู่คณะมากขึ้นๆ

“กำลังเราไม่พอ กำลังเราไม่พอ”

ต้องหาอุบายวิธีการแล้วหลบหลีกไป ขึ้นไปเชียงใหม่ ไปสำเร็จที่เชียงใหม่ ท่านจะไม่พูดอีกเลยว่ากำลังเราไม่พอ เพราะท่านรู้แจ้งหมดแล้ว

แต่นี้ของเรามันปุกขุณนะ ปุกขุณคนหนา แล้วคนหนาแล้ว อนาคตังสญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะรู้ว่าเราสร้างเวรสร้างกรรมสิ่งใดมา แล้วถ้าสร้างเวรสร้างกรรมสิ่งใดมา ถ้าไม่มีवासนานะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่แสดงอริยสัจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงอนุปพิภพิกถา ทาน ศีล ภาวนา ให้ทำบุญทำกุศล สร้างอำนาจวาสนาบารมีของตนไป ถ้าอำนาจวาสนาบารมีของตนไป สร้างบุญสร้างกุศลขึ้นมา ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริงนะ มันจะมีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธานุศาสน์ แล้วจะมั่นคงในพระพุทธานุศาสน์ ถ้ามั่นคงในพระพุทธานุศาสน์แล้ว ถ้าจิตใจมั่นคงแล้ว จิตใจควรแก่การงาน จิตใจควรแก่การงานแล้วท่านถึงแสดงอริยสัจไง ถ้ายังไม่มีอำนาจวาสนาว่าจะแทงตลอดธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ท่านจะไม่แสดงอริยสัจ

แล้วเวลาแสดงธรรมๆ คนที่ไม่มีศรัทธา ไม่มีความเชื่อมากมายมหาศาล แต่เวลาแสดงธรรมขึ้นมาแล้ว คนที่มีศรัทธามีความเชื่อในพระพุทธานุศาสน์ก็เชื่อในพระพุทธานุศาสน์ เวลาทำบุญกุศลขึ้นมาแล้วได้เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม

การเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เพราะอะไร เพราะเนื่อนาบุญของโลกที่ดีงาม เนื่อนาบุญของโลกที่ดีงามที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาในโลกนี้ พอเกิดขึ้นมาในโลกนี้ เขาได้เสียสละบุญกุศลของเขา ทำแม้แต่เล็กน้อยขึ้นไป เขาก็ไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม

เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมขึ้นมาเพราะอะไร

ผลของวิภวภูติไง วันเวลาของเราแตกต่างกับโลกนี้ไง ๙ ล้านปี ๒๕ ล้านปี เป็นหมื่นๆ ปี อยู่ในพรหม อยู่ในเทวดา อินทร์ พรหม เวลาเขาไปเกิดก็เสวยสุขของเขา สุขกับทุกขัง

ฉัพพัคคีย์ สัตตรสวัคคีย์ มาคอยบั่นทอนพระพุทธานุศาสน์ไป บวชเป็นพระๆ เวลาตกนรก อเวจี ฝ่าเหลืองไปพาดไว้ที่ปากนรก เหล็กเท่าลำตาลอ่อนหมดเลย ตัวเองตกนรก ตกนรกอเวจี ใจ เวลาตกนรกอเวจี นั้นไง มันก็ ๘ หมื่นปี ๙ หมื่นปีเหมือนกัน กว่าจะพ้นจากนรกอเวจี นี่ไง ผลของวิภวภูติไง นี่พูดถึงว่าถ้าไม่บรรลุมรรค

ถ้าบรรลุมรรคเป็นพระโสดาบัน เกิดอีก ๗ ชาติ ไม่มีต้นไม่มีปลายแล้ว แต่ถ้ายังบุญกุศลที่ทำบุญ ทาน ศีล ภาวนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอนุปพิภพิกถา ให้ทำทานๆ ทำทาน

เกิดมาพบพระพุทธศาสนาได้ร่วมบุญร่วมกุศล ได้เสียสละขึ้นมา ได้เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม ถ้าได้เกิดเป็นมนุษย์อีก เกิดเป็นมนุษย์ที่มีอำนาจวาสนา ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาในนี้ ผลของวิญญู

แต่ถ้าเป็นบุญเป็นกุศลไป แล้วเวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาหลวงปู่มัน ท่านบอกเลย “กำลังเราไม่พอ กำลังไม่พอ”

ใช้คำถามมา “เพราะเหตุใด”

เพราะบุญมันไม่พอ บุญมันไม่พอ กำลังวาสนาของเราไม่พอ ถ้ากำลังวาสนาพอ เห็นไหม เวลาเด็กเรียนมีการศึกษา เวลาสอบข้อสอบเดียวกัน เวลาข้อสอบเขาสอบได้ เขาตอบโจทย์ได้ เขาก็ผ่าน ใ้เราตอบโจทย์อันนั้นไม่ได้ เราก็ตก ใ้นี้ภาวนาๆ ก็ข้อสอบเดียวกัน อริยสัจทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านก็ทำของท่านอย่างนี้ หลวงตาพระมหาบัว ครูบาอาจารย์ของเรา ท่านก็ทำของท่านอย่างนี้ ท่านก็ทำอย่างนี้ แต่ท่านทำจริงทำจังของท่าน แล้วท่านมีอำนาจวาสนาของท่าน ท่านทะนุถนอม ท่านทะนุถนอมศีล ท่านทะนุถนอมสัจจะความจริงในใจของท่าน

มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด ทุจริต ความมั่งง่าย ความเห็นแก่ตัว ความเอารัดเอาเปรียบ มันเป็นธรรมชาติตรงไหน มันไม่เป็นธรรมชาติมันก็ทำสมาธิไม่ได้ไง

คนที่เขามีศรัทธามีความเชื่อของเขา เขามีศรัทธา เขามีความซื่อสัตย์ เขาเคารพธรรม และวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แล้วเขามีสัจจะด้วย

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านมีสัจจะของท่าน ท่านมีการกระทำของท่าน ท่านเคารพบูชาในหัวใจ เคารพบูชาในหัวใจนะ เคารพจริงๆ ไม่ใช่เคารพแค่กิริยาภายนอกแล้วมาแอบอ้างกันนะ ไร้สาระ นี่พูดถึงว่ามันเป็นภัยในหัวใจ

เพราะคำถามว่า เป็นเพราะเหตุใด ทำไมภาวนาไปแล้วมันไม่ก้าวหน้า

เยอะเยอะ เป็นอย่างนี้มาก ตั้งแต่สมัยพุทธกาล ตั้งแต่สมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

สิ่งที้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมปวารณารื้อสัตว์ชนสัตว์ รื้อสัตว์ชนสัตว์เป็นอริยบุคคล เป็นพระโสดาบัน เป็นพระสกิทาคามี เป็นพระอนาคามี เป็นพระอรหันต์มากมาย มากมาย แต่ได้ปลุกชนคนหนา ใจจิตที่ไม่เชื่อในพระพุทธศาสนา ที่เข้ามาทำลายในพระพุทธศาสนาก็มากมาย กรรมของสัตว์ๆ กรรมของสัตว์

ทีนี้กรรมของสัตว์ ทีนี้ย้อนกลับมาที่ปัจจุบันนี้ กลับมาที่เรา เป็นเพราะเหตุใดละ เป็นเพราะเหตุใด

ก็บุญมันไม่พอไง ทำสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิ เป็นแล้วก็เสื่อมใจ จิตเสื่อมๆ จิตเจริญแล้วเสื่อม

ในวงกรรมฐาน ในวงปฏิบัติ ในวงสัจจะความจริงที่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านอบรมปมเพาะมา ท่านให้ลูกศิษย์ลูกหาของท่านมีสติสัมปชัญญะ มีศีลมีธรรม มีศีลคอยคุ้มครองดูแล เพราะถ้ามันทำได้ เวลามันเจริญขึ้นมาแล้วรักษาอย่างไร

เป็นแชมป์โลกเป็นได้ยาก แต่การจะรักษาแชมป์โลกตลอดไปยิ่งยากกว่า

แต่ถ้าเป็นโสดาบัน เป็นสกิทาคามี เป็นอนาคามี เป็นพระอรหันต์ เป็นอริยบุคคลแต่ละขั้นแสนยาก แต่เป็นแล้วไม่มีเสื่อม ไม่ต้องรักษา ถ้าเป็นแล้วไม่ต้องรักษา ผลักไสอย่างไรก็เป็นไปไม่ได้ อกุปปธรรม อฐานะที่จะไม่มีเปลี่ยนแปลง เป็นอย่างอื่นไป เป็นไปไม่ได้ ถ้าเป็นจริง ถ้าเป็นจริง นี่เป็นสัจจะเป็นความจริงใจ

การจะเป็นแชมป์ก็แสนยาก การรักษาไว้ยิ่งยากกว่า

แต่เนืเวลาประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติแล้ว หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพฤติปฏิบัติแล้ว ท่านรู้เล่ห์เหลี่ยม รู้กลของมันไง ท่านถึงมีข้อวัตรปฏิบัติให้ทำๆ ให้เป็นเครื่องอยู่ของใจ

คำว่า “เครื่องอยู่” สิ่งที่มีข้อวัตรปฏิบัติ เครื่องอยู่ของใจ ใจที่เร่ร้อน ใจที่เหลวไหล ใจที่ไม่เอาไหน ใจที่มันทุจริต ใจที่มันพลิกมันแพลง แล้วเอ็งเอาอะไรเป็นเครื่องอยู่ล่ะ เอ็งเอาอะไรเป็นมาตรฐานวัดกับความพลิกแพลงในใจของเอ็งล่ะ

นี่ไง ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมาแล้ว ท่านให้เป็นเครื่องอยู่ ใจที่มีข้อวัตรปฏิบัติ ใจที่พระที่เดินตาม หลวงปู่มั่นบอกว่า ใจที่เดินตามมากก็มี แต่มันน้อย ใจแข็งหน้าแข็งหลัง ใจอวดรู้อวดเก่ง อวดพลิกอวดแพลง อวดว่าภูมิคุณธรรม

อวดคือโกหกทั้งหมด แต่ถ้าเป็นความจริงๆ ไง เดินตามๆ ไง เพราะเดินตาม ในวงกรรมฐานเขาถึงว่าเจริญแล้วเสื่อมใจ

เจริญขึ้นมานะ กว่าจะทำประพฤติปฏิบัติขึ้นมาแสนยาก แต่เป็นแล้ว เดี่ยวเดียวจบแล้ว แล้วพอเสื่อมไปมีอะไร สัญญาไง อารมณ์เดิม คนเคยทำได้มันรู้ พอรู้แล้วมันก็เอาสิ่งที่เคยทำได้มาคุยไม้ ความจริงไม่มี

ถ้าความจริงมี มันจะสงบระงับ สัมมาสมาธิ จิตตั้งมั่น จิตไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น ไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น มันจะพูดอะไร เพราะมันไม่พาดพิงสิ่งเหล่านั้น มันไม่พาดพิงสิ่งเหล่านั้น มันเป็นอิสระ มันอยู่ในตัวของมันเองโดยปกติสุขของมัน นี่สัมมาสมาธิ

แต่ที่มันยังเป็นหมาบ้า ยังดิ้นพรวดๆ กันอยู่ มันจะเป็นอะไร มันเป็นไปไม่ได้ มันขัดแย้งกันข้อเท็จจริงใจ

นี่ไง เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านดูตรงนี้ ดูที่ว่า ถ้ามันจะพัฒนาขึ้นไป มันต้องมีสติมีปัญญา แล้วรักษาไว้ ศีล สมาธิ ปัญญา ชำนาญในวสี การเข้า การออก การบำรุงรักษา การสงวนรักษาจิตของตน

แล้วการสงวนรักษามันมาจากไหนล่ะ

ศีล สมาธิ ปัญญา

ถ้ามันทุศีล มันพูดโกหกมดเท็จ มันกะล่อน มันปลิ้นปล้อน มันเห็นโลกามิส เห็นโลกเป็นใหญ่ อยากดัง อยากใหญ่ อยากให้คนนับถือ เฮ้ย! ไร้สาระ

นี่พูดถึงใจ เป็นเพราะเหตุใด

เป็นเพราะคนไม่มีวาสนาใจ ถ้าคนมันมีวาสนานะ ถ้าบุญมันพอ บุญมันพอคือมันปกติ สุขใจ

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเราท่านแสวงหาที่สูงบ ที่สูงด ที่วิเวก

หลวงตาท่านออกวิเวกนะ ท่านบอกว่าเอาบ้านน้อยๆ ๓ หลัง ๔ หลังก็พอ ถ้ามากกว่า นั้นเขาจะมากวน เขามากวนคือเขามาทำบุญนั่นแหละ การทำบุญกุศลนั้นก็มากวนการปฏิบัติ เหมือนกัน

ถ้าบ้านเล็กบ้านน้อย แล้วเขาไปปั้มป่าใหม่ เขาก็พยายามจะทำที่ทำกินของเขา เขาไม่มี เวลาจะมายุ่งอะไรกับเราหรอก เข้าขึ้นมาเขาก็ใส่บาตรมาก็แค่พอฉัน

ดูพระปฏิบัติสิ หาบ้านน้อยๆ ๒ หลัง ๓ หลังก็พอ พอมีให้ข้าวตกบาตร ดำรงชีพได้ก็ ประพฤติปฏิบัติ นี่ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติที่จะได้คุณธรรม ส่วนใหญ่แล้วท่านมี เป้าหมายอย่างนี้ ตั้งเป้าอย่างนี้ ท่านไม่ไปคลุกคลีกับใคร ไม่ไปส่ำมะเลเทเมา ไม่ไปสังคมทาง โลก เป็นไปไม่ได้ ถ้าพระที่มีธรรม

แล้วที่มีคุณธรรมที่มากองกันอยู่ในกรุงเทพฯ แหม! โปรดสัตว์ โปรดสัตว์

นี่พูดถึงใจ กิรียา สภาวะแวดล้อมมันเป็นไปไม่ได้

สภาวะแวดล้อม เห็นไหม โลกร้อนๆ เราอยากให้โลกกลับมาร่มเย็นเป็นสุขใจ แล้วปล่อย แค่คาร์บอนกันอย่งนั้นนะ มากองกันอยู่เนี่ย วันๆ ก็กิเลสมันลอยไปในอากาศ แล้วมีคุณธรรมอีก นะ เห็นไหม บุญมันไม่พอ

ถ้าบุญมันพอนะ มันจะซื่อสัตย์กับธรรมและวินัย แล้วไม่ทำตัวเหลวไหลแบบนี้ จะ พยายามทำตัวของตนให้อยู่ในธรรมและวินัย

นี่พูดถึงว่า เป็นเพราะเหตุใด

เราจะบอกเลย ใจที่ปฏิบัติแล้วไม่ได้ เป็นเพราะบุญกุศลของเขา เป็นที่ทัศนคติ เจตนา

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ทศนคติ เจตนาของท่านตั้งมั่น ตรงต่อธรรม ตรงต่อวินัย แล้วท่านก็ทำของท่านจริงจังของท่าน แล้วการทำจริงจังของท่าน มีตัวท่านเท่านั้นที่รู้จริง เพราะตัวของท่าน ท่านไปองค์เดียว ท่านอยู่ในป่าองค์เดียว ใครจะไปรู้กับท่าน ถ้าอย่างมากที่สุด ๒ องค์ ถ้าส่วนใหญ่แล้วไปองค์เดียว ไปองค์เดียว

ความเป็นจริงในใจของท่าน ก็อยู่กับตัวของท่าน แล้วการประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง ก็ตามความเป็นจริงในใจของท่าน แล้วท่านก็เอาความเป็นจริงในใจอย่างนั้นมาเป็นคติมาเป็นแบบอย่างให้พวกเรา ให้ลูกศิษย์กรรมฐานประพฤติปฏิบัติแบบนั้น

แล้วมีใครทำบ้าง

แขนงหน้าแขนงหลัง บรรลุธรรม ธรรมเต็มหัวอก ออกจะระเบิด กำลังจะแสดงธรรม กำลังจะโปรดสัตว์ ธรรมะคับหัวอก เต็มหัวอกเลย นั่นไง ไร้สาระ เพราะพฤติกรรมมันไม่ใช่

ถ้าพฤติกรรม เห็นไหม รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง เขามีคุณธรรม หลวงปู่ชอบท่านไปของท่านๆ นั่นแหละของแท้ แต่เวลาท่านไปของท่าน ท่านไปของท่านแล้วลูกศิษย์พาไป เพราะอะไร เพราะท่านพิจารณา ท่านต้องอาศัยเขา แต่ถ้าท่านเดินได้สิ ท่านเป็นปกติ ใครจะเห็นท่าน

นี่ไง ถ้าว่าจะมี ก็มีหลวงปู่ชอบ มีครูบาอาจารย์บ้างที่มีความจำเป็นทางธาตุขันธ์ แต่ถ้าครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง แล้วมันมีอะไรมันจะมีคุณค่าไปกว่าธรรมในหัวใจดวงนั้น นี่พูดถึงว่าถ้ามีบุญมีกุศลไ้ กำลังพอแล้วไง บุญเหลือเฟือแล้วไง

ไอ้ของเราว่า มันเป็นเพราะเหตุใดละ

บุญไม่พอ

ถ้าบุญไม่พอ ก็ไม่ต้องน้อยเนื้อต่ำใจใดๆ ทั้งสิ้น กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา ก็เราทำของเราอย่างนี้มา แต่ตอนนี้ยังมีสติสัมปชัญญะที่จะออกประพฤติปฏิบัติ แล้วพยายามจะแสวงหาแล้วทำแล้วมันเป็นสิ่งที่ถามมา เห็นไหม

หนูกาวนาไปตามความคิดเกิดดับเรื่อยๆ จนเกิดความสุข

เห็นไหม จนเกิดความสุข จนเกิดความสุข ที่มีที่พึ่งที่อาศัย

คนเราเกิดมานะ มีรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอาศัย สิ่งทีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้วสารพัดนึก จะทำได้มากน้อยแค่ไหน เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่าน ก็ประพฤติปฏิบัติจนใจของท่านเป็นธรรมเสียเอง

ของเรา เราพยายามจะประพฤติปฏิบัติ เวลาเราพยายามจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้ เป็นสิ่งมีคุณธรรมในชีวิตประจำวันของเรา เราเกิดเป็นมนุษย์ เรามีความทุกข์ความยากของเรา มันเป็นสัจจะเป็นความจริงอยู่แล้ว นี่มันฝ่ายผูกมัด

เวลาเกิดมรรค ๘ มรรค ๘ เพราะมันนิโรธ เกิดจากความดับทุกข์โดยมรรค ๘ ถ้ามรรค ๘ มีการกระทำของเรา เราก็ฝึกหัดของเรา

เราก็ใช้ตามความคิดเกิดดับไปเรื่อย ๆ มันก็มีความสุขบ้าง มันมีความสุขขึ้นมา มันก็เป็น สิ่งทีว่าเป็นเครื่องอาศัยในหัวใจของเรา เป็นสิ่งที่รัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ให้เรา เป็นความสุขได้ ทีนี้พอความสุขมันหายไป มันเหลือเฉย ๆ อยู่ ความคิดมันเกิดน้อยลง แล้วเวลา มันเกิดความคิดไม่ได้ เวลาถึงจุดหนึ่ง การทำสมาธิ มันก็วิ่งไปหาเวทนา

ไอ้เรื่องนี้มันเป็นเรื่องธรรมดา ไปหาเวทนา มันก็เป็นจริงเป็นนิจ ถ้าหาเวทนามาก็คือ เวทนา ถ้าเวทนาขึ้นมา ถ้ามันจะให้สิ้นสงสัย สิ้นสงสัยมันก็พิจารณาเวทนา ถ้ามันพิจารณา เวทนาไม่ได้ เราก็กลับมาใช้ปัญญาอบรมสมาธิหรือไม่ก็ใช้พุทโธ

แต่เวลาใช้พุทโธแล้วเขาบอกว่ามันเป็นไปไม่ได้ เพราะใช้พุทโธแล้วมันไม่ชอบ เขาไปนึก ว่าเป็นอากาศๆ การไปนึกเป็นอากาศ ไปนึกเป็นสิ่งใด มันก็แว้งว้างไปหมดนั่นแหละ มันก็ เหมือนกับเข้าสมาธิอีกรอบหนึ่ง

มันก็ต้อง ถ้าเราจะเข้าสมาธิ สมาธิคือจิตตั้งมั่น สมาธิคือจิตมันเป็นปกติสุข แล้วถ้า ฝึกหัดใช้ปัญญาๆ ฝึกหัดใช้ปัญญากี่ไฉน ทีมันชอบแว็บไปหาเวทนา หรือมันชอบแว็บไปหา เวทนา เราก็พิจารณาสีว่าเวทนามันคืออะไร เวทนามันอยู่ที่ไหน

ถ้ามันพิจารณาเวทนา สิ่งทีว่ามันรำคาญ มันสัมผัส มันรับรู้ สิ่งทีรับรู้ สัมผัส ถ้าเรา มา พิจารณาเป็นนะ อวิชชาปจฺจุยา สงฺขารฯ สงฺขารฯปจฺจุยา วิญญฺญาณํ มันเกิดผัสสะ มันเกิดเวทนา มันเกิดนาม เกิดรูป เกิดต่าง ๆ มันเป็นสิ่งทีว่าเราจะฝึกหัดใช้ปัญญา

ถ้าเราฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้ามันมีอำนาจวาสนาขึ้นมา เห็นไหม ธรรมทั้งหลายเกิดมาแต่เหตุ มันก็ต้องพิจารณาสิ

โธนี่บอกว่า เราใช้ความคิดเกิดดับ เราเท่าทันความคิด เท่าทันความคิด

แล้วเราจะมีอุปายวิธีการชนิดเดียว แล้วกิเลสมันปลิ้นมันปล้อน มันฉลาดกว่านี้ กิเลสมันพลิกมันแพลงไป

นี่ยังตื่นะ มันพาไปเวทนา แล้วเดี๋ยวถ้ามันพาไปออกนอกกลุ่มนอกทางอย่างอื่นอีกมากมายเลย เวลากิเลสนะ เวลาถึงบอกว่า เอ้อ! ทำไมเราต้องมาอยู่ที่นี่ ทำไมเราต้องมานั่งภาวนา ทำไมทำไม

เอาแล้ว เดี่ยวมันก็ไปข้างนอก นี่ถ้ามันพาไปเรื่องอื่นนะ แล้วพาไป โธ! เราเสียเวลามาปฏิบัติตั้งหลายปี ถ้าเราทำอย่างอื่น เราจะเจริญก้าวหน้าไปกว่านี้

แล้วเจริญไปไหนล่ะ แล้วก้าวหน้าก้าวไปไหนล่ะ ก้าวไปมันจะไปเกิดชาติหน้าต่อ มันจะก้าวหน้ามันจะฉลองไปไหน อดีตอนาคตนะ นี่ถ้ามันมีวาสนา มันจะมีความรู้สึกนึกคิด มันจะใช้ปัญญาพิจารณาของมันไง

เขาบอกว่า คำถาม มันเป็นเพราะอะไร ทำให้จิตที่สงบแล้วถึงไปหาเวทนาตลอด จะแก้อย่างไรดีคะ

ถ้าเราเซ็ด เราขยาด มันก็จะเอนี่มาหลอกเรา นี่ไง ทำไมมันต้องไปหาเวทนา แล้วเวลาจิตมันสงบมันก็มีความสุขของมัน เราก็ดีดสุขใจ อยากให้มันเป็นแบบนี้ เป็นแบบอื่นไม่ได้

มันแค่เอาเวทนานะ เอาความสัมผัส เอาความกระทบนะ แค่นี้ จิตมันรับรู้ ผัสสะๆ ผัสสะเกิดเวทนา ก็แค่นี้ แต่เป็นความยิ่งใหญ่ ยิ่งใหญ่สำหรับคนไม่รู้ ยิ่งใหญ่สำหรับว่ามันรำคาญ

มันเป็นจิตเป็นนิสัย เราสร้างเวรสร้างกรรมอะไรไว้มันถึงเป็นแบบนี้

แล้วเวลาก่อนหน้านั้นที่เวลาพิจารณาไปแล้วความคิดเกิดดับ เกิดดับจนเรื่อย ๆ จนมันเกิดความสุข

แล้วมันไม่คิดถึงผลมันบ้างหรือ เวลาจิตมันสงบ จิตมันมีความสุข เราไม่คิดถึงจิตเราบ้างละ

แล้วพอจิตมันสงบมันสุขแล้ว คราวนี้แหละกิเลสมันตื่นแล้ว มันจะก่อวินาศกรรมไปตลอด แล้วมันก่อวินาศกรรม ก่อวินาศกรรมการทำของเรา แล้วมันจะก่อวินาศกรรมให้การทำของเราล้มเหลว แล้วล้มเหลวแล้วก็สมประโยชน์ของมัน มันประสบความสำเร็จในการก่อกวนในการกระทำของเรา

กิเลสกลัวธรรมะ กิเลสกลัวธรรมะ กิเลสมันกลัวสติ กิเลสมันกลัวสมาธิ กิเลสมันกลัวปัญญา แต่เราทำความสงบของใจเข้ามาแล้วมันเกิดความสุข ความสงบขึ้นมา มันเกิดที่ปากที่ฟัน ที่อวัยวะของเราขึ้นมาในหัวใจแล้ว แล้วถึงเวลาแล้วกิเลสมันพลิกกลับมาให้มันมีกำลังมากกว่า มันทำให้เรารำคาญ ทำให้เราไม่พอใจ ทำให้เรา

ปฏิบัติธรรม ใครส่งเสริม

นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย ท่านไม่สามารถทำให้ใครเป็นพระอรหันต์คนขึ้นมาได้ แต่ท่านเอาคุณธรรมในหัวใจของท่านประกาศธรรมๆ

แล้วคนที่ประพฤติปฏิบัติ ถ้าจิตใจของเขาสมควรแก่ธรรม เขาจะมีคุณธรรมในใจของเขา นั่น ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เขาต้องสร้างเหตุของเขา เขาต้องมีการกระทำของเขา เขาถึงฆ่ากิเลสในใจของเขา เพราะเขามีสติมีปัญญาของเขา เขาถึงทำหัวใจของเขาให้สุขสงบระงับของเขา

แล้วเขาฝึกหัดใช้ปัญญาๆ

ไอ้ที่มันเป็นเวทนาๆ ลองถามมันสิ เวทนามันคืออะไร เวทนาตัวมันเป็นอย่างไร เวทนามันสวหรือมันหล่อแคไหน แล้วเวทนามันมีสถานะอย่างใด มันเป็นหลานของมัน เป็นลูกของมัน เป็นพ่อของมัน หรือเป็นปู่ของมัน ลองฝึกหัดใช้ปัญญาสิ ไอ้ที่ว่ารำคาญ ไอ้ที่ไม่พอใจ มันอาจจะสนุกก็เกิดขึ้นมาก็ได้

เพราะเราพอใจกับความสงบไง เราพอใจกับสมาธิ เราไม่พอใจกับการออกใช้ปัญญา เราไม่พอใจกับการกระทำที่มันจะเจริญก้าวหน้าไปอีก เราคิดว่าตรงมีความสุข มีความ

สบายนี้เป็นผลของการปฏิบัติ ใ้ฉันแค่สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน มันเป็นพื้นฐานของเราที่เราจะเจริญก้าวหน้าต่อไป

แล้วการจะเจริญก้าวหน้าต่อไป มันเจริญก้าวหน้าไปสู่พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาสอนภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมก็อัสวักขยญาณ มรรค ๘ สมบูรณ์แบบ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ เวลาตรัสรู้ธรรมก็สิ้นกิเลสไป สิ้นกิเลสไปโดยการกระทำของท่าน

แล้วเราละ เราแค่ความสุขความสงบแค่นี้ละ เวทนามาเหย่น้อยก็ไม่พอใจแล้ว นี่แค่ปลายเหตุนะ แล้วแค่มันมาเหย่นแค่นี้ อู๊ย! รำคาญ โอ๊ย! เข้าทางเขาหมดเลย

แต่ถ้าเราตั้งฐานได้ แล้วเราจะพิจารณากันดู อะไรมันเกิดกับหัวใจของเรา

เวลาถ้าเราจะบรรลุธรรม เราก็จะบรรลุในหัวใจเราแน่ละ ในหัวใจเราจะรอบคอบ ในหัวใจของเรามันจะตรวจสอบ อะไรที่ยังเหลืออยู่ อะไรที่ตกค้างอยู่ อะไรที่มันปล่อยวางไปได้บ้าง แล้ว มันพิจารณาตรวจสอบๆ ทำซ้ำๆ แล้วให้มันเจริญก้าวหน้าต่อเนื่องไป ก้าวหน้าต่อเนื่องไป

ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา

การศึกษา การค้นคว้า การได้ฟังครูบาอาจารย์มา ฟังมาแล้วมันเป็นต้นทุน แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติมันต้องเป็นของเราไป

กาลามสูตรๆ ครูบาอาจารย์บางองค์ก็สอนวิธีการหนึ่ง อีกองค์หนึ่งสอนวิธีการหนึ่ง นั่นก็ความถนัดของท่าน

ก็เหมือนกับเราบุญไม่พอ แต่ของท่านบุญสมบูรณ์ของท่าน เพราะบุญสมบูรณ์ของท่าน วาสนาสมดุพลอดดี ท่านประพฤติปฏิบัติไปถึงขั้นสุดแห่งทุกข์

ไอ้ของเรา บุญของเรายังไม่พอ เราก็พยายามฝึกหัดของเรา

วิธีการครูบาอาจารย์สอนแต่ละอย่างๆ นั่นก็เป็นความถนัดของท่านๆ เราได้ยินได้ฟังมาแล้วเราก็เอามาเป็นพื้นฐาน เอามาฝึกหัด เอามาวิเคราะห์ เอามาวิจัย ให้เป็นสมบัติของเรา

ให้เป็นปัญญาของเรา ให้เป็นปัญญาของเราขณะที่มันฝึกหัด มันวิปัสสนา มันใช้ปัญญาไป นั่นนะปัญญาของเรา แล้วถ้ามันวางๆ ต่ทั้งคปทาน มันวางชั่วคราวๆ วางชั่วคราวก็มีความสุข อย่างหนึ่ง เห็นไหม

ครูบาอาจารย์ท่านพยายามคุ้มครองดูแลเวลามันเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม

กว่าจะเจริญ กว่าจะเจริญได้หนหนึ่ง แล้วถ้ามันเสื่อมไปแล้ว เสื่อมไปแล้วจะมาฟื้นฟูๆ มันทุกข์มันยากมาก แต่ถ้าไม่เคยเจริญเลย ไม่เคยได้ลิ้มรสเลย มันก็มีความสุขของมันประจำ หัวใจของมัน

เราฝึกหัดของเรา เราประพฤติปฏิบัติของเรา จากถ้ามันสุขสงบแล้วก็ฝึกหัดใช้ปัญญา มันต้องออกฝึกหัดใช้ปัญญาที่ว่า ไร้ราคาคาญ ไม่ชอบ

ก็ตรวจสอบสิ มันไม่ชอบก็คือไม่ชอบ แล้วไม่ชอบก็แฉวนไว้ มันจะไม่ชอบตลอดไป ถ้ามันไม่ชอบ ไม่ชอบก็ต้องพิสูจน์กัน มันคืออะไร มันเป็นอย่างไร ทำไมมันเป็นอย่างนี้ เพราะเราเป็นคนบริหารจัดการหัวใจของเรา

ถ้าเราเป็นคนบริหารหัวใจของเรา แล้วเราไม่บริหารจัดการ เราไม่ใช้สติปัญญา ใคร่ครวญให้มันจบสิ้นกระบวนการของมันไป มันก็คาอยู่那儿แหละ

ฝึกหัดของเรา ฝึกหัดของเรา

เมื่อพยายามให้กลับมาดูความคิด ความคิดที่เกิดขึ้นก็น้อยมากๆ จนไม่รู้จะเอาอะไรเป็นอารมณ์ต่อเนื่องไป และบางครั้งก็เปลี่ยนแปลงไปธัมโม ความรู้สึกก็ติดขัด

เห็นไหม มันกดดัน สิ่งใดนะ มันเป็นอย่างนี้ เจริญแล้วเสื่อม เวลามันปลดปล่อย ภาวนา ดีดี เวลามันติดขัด พุทโธก็ไม่ได้ อะไรก็ไม่ได้ เขาก็ผ่อน เขาก็ผ่อนใจ เบาๆ ก่อนก็ได้ พุทโธถี่ๆ ก็ พุทโธให้น้อยลง พุทโธ หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ มันต้องหาอุบายวิธีการ

กีฬาทุกชนิด ถ้ามีคู่แข่งกัน เขาก็มีรุกและรับ เวลารุก เวลาถ้ามืดมันดีขึ้น เราก็รุกของเรา เราใช้ความเพียรของเรา พยายามของเรา รุกให้ได้ความดีงาม ถ้ากิเลสมันเข้มแข็ง กิเลสมัน

รุนแรง เพราะมันกระทบ เหมือนกับสิ่งที่มันใจดำนะ มันกระทบแล้ว โอ้โฮ! มันโกรธจนสุดขีดเลยนะ

เรากียับยั้งไว้ เราผ่อนคลาย เรายับยั้งไว้ สิ่งใดที่เราทำไม่ได้ไง พุทโธก็ไม่ได้ อะไรก็ไม่ได้ เราก็พยายามพุทโธเบาๆ เราพยายามฝึกหัดของเรา รักษา รักษาแนวรบ รักษาวิธีการปฏิบัติของเราไว้ อย่าปล่อยให้มันรุกจนหมดหน้ากระดานไง จนกรรมฐานมันวนเสียใจ จนถอยกรูดๆ จนไม่เอาอะไรเลยไง ถ้าเรามีสติปัญญา เราก็ต่อสู้แบบนี้

นี่คำถามว่า มันเป็นเพราะเหตุใด

นักภาวนาทั้งหมดเป็นอย่างนี้หมด มันอยู่ที่บุญและกุศลของคนคนนั้น ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพจน์ปฏิบัติแบบหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านประสบความสำเร็จในชีวิตก็สาธุ ท่านมีบุญมีกุศลของท่าน

ไอ้คนที่ปฏิบัติมากมายนามหาศาล ลุ่มๆ ดอนๆ ก้าวหน้าถอยหลัง ถอยหลังแล้วล้มลุกคลุกคลาน ปฏิบัติแล้วนะ ปฏิบัติพอเป็นพิธี ปฏิบัติไว้เพื่อเป็นจรรยาวัธ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ไม่ใช่ ๙๐ นะ ๙๘ เปอร์เซ็นต์ด้วย

ไอ้ที่ว่าปฏิบัติไปแล้วเป็นขึ้นเป็นอัน เป็นบุคคล ๔ คู่ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี พระอรหันต์ น้อยนัก เพราะถ้ามันเป็นจริงนะ เป็นจริง มันเป็นเรื่องจริง

แล้วเวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น กึ่งกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง ท่านสำเร็จในหัวใจของท่าน แล้วท่านมาเป็นแบบอย่าง มาอบรมปมเพาะ คุ่มครองดูแลจนเป็นเพชรน้ำหนึ่งๆ ลูกศิษย์หลวงปู่มั่น นั่นละพระอรหันต์

หลวงตาพระมหาบัวท่านเป็นรุ่นที่ ๒ ท่านมาทรงข้อวัตรปฏิบัติไว้ให้เห็นแนวทางในพระกรรมฐาน ท่านพยายามทำของท่านเพื่อประโยชน์นะ

จากครูบาอาจารย์ จากหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น หลวงตาพระมหาบัวท่านเขียนประวัติ หลวงปู่มั่นนั่นนะ เป็นการให้สังคมยอมรับ

เวลากระจายออกไปเป็นระดับของสังคมระหว่างประเทศ เกิดแรงต้าน แรงต่างๆ ร้อยแปดพันเก้า แต่ด้วยบุญด้วยกุศลของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นไง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์เหมือนกัน แต่ไม่ได้ประกาศศาสนา

นี่ก็เหมือนกัน หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านมีอำนาจวาสนาของท่าน ท่านได้ทำของท่านไว้เป็นแบบอย่าง หลวงตาพระมหาบัวท่านมาจรรโลงให้วัตรปฏิบัติของวงกรรมฐานมั่นคงแข็งแรง แล้วในปัจจุบันนี้ พวกเราได้กินบุญกินกุศลของครูบาอาจารย์ แต่มันมีข้อเท็จจริงในใจของมันบ้างหรือไม่

แล้วเวลาปฏิบัติแล้ว เวลาคำถาม เราปฏิบัติแล้วมันก็อยู่ที่วาสนาของเรา

มันเป็นเพราะอะไร

มันเป็นเพราะบุญวาสนาอ่อนแอ

ถ้าบุญวาสนามันเข้มข้นแข็งแรง บรรลุมรรคผลปั๊บๆ เลย

เป็นเพราะว่าบุญไม่พอ เอวัง